

Böske, vagy a szerkesztőség pesztonkája

Szortiment – vajon ki emlékszik még manapság is erre a névre? – hetilapszerkesztő volt Pesten, és az írókat, költőket a piros ablakú korcsmákban kereste fel, holott ő a maga kedvéért talán sohase tette volna be a lábát olyan helyre, amelynek házereszéről gyaluforgácsot lengetett a szél. Gyomorbeteg volt, amint majd élettörténetének előadása közben minden kiderül. Mégis kocsmaházak pörköltzajtjait, gulyásleveseit, tányérhúsok alatt levő, híg leveseit kellett kanalaznia egész életében. Csak egyetlen napját vegyük szemügyre Szortimentnek, hogy mindnyájunk okulására megismerhessük azt az embert, akit a véletlen körülmények tettek kocsmajáróvá, holott hűvös betegszobában, öreg néne felügyelete alatt és slafrokban* herbateát* kellett volna innia.

Már akkor kezdődött a baj, amikor Szortimentnek a házi papucsát fel kellett cserélni cipővel, mert minden éjszaka lidércnyomása volt amiatt, hogy az *Ünnepnapi Újság* legközelebbi száma az írók és költők kéziratának hiányában nem jelenhetik meg. Ezért csak elő kellett venni az ágy alól azt a kitaposott cügos cipőt, amelynek szára már jól kiszélesedett az idegyömöszölt lábbeli miatt, míg sarka valóban félre volt taposva, mint a korhelyek cipője, amelyek egész életükben kocsmaküszöbököt méregetnek. Szortiment szerkesztő úr nem nagyon tudott hajladozni, mert ama gyomorhajós emberek közé tartozott, akik testi terjedelmüket, különösen derékban megnövesztették, ugyanezért cipőhúzás közben mindig egy korhelyképű, veres orrú, kecskeszakállas szerkesztőt szidalmazott, aki nem messzire az ő utcájától, a Belvárosban ugyancsak hetilapot szerkesztett. Ezt a keszegembert vélte Szortiment legnagyobb ellenségének, mert ennek a szerkesztőnek látszólag nem volt más dolga, mint kikapós nők után futkározni a Ferenciek terén, míg Szortiment izzadva loholt a kéziratok szerzői után. De végre lábra kerülnek a lábtyűk, amelyek úgy voltak szabva, hogy Szortiment szerkesztő úr bármikor felcserélhette a jobbat a ballal.

Tükör nem volt Szortiment szobájában, mert nem akarta látni magát, amint napról napra belevénül amaz átkozott újságszerkesztésbe. Ezért csak találomra kefélte meg a két füle mellett sörtésedő haját, amelynek tapintása éppen olyan volt, mint az íróasztalon álló disznósértéé, amelyben használat után az író tollat szokta megtörölgetni. Néha valamely boltkirakattól észrevette Szortiment szerkesztő úr, hogy széles karimájú, kemény, fekete kálvinistakalapja alatt a haja ugyancsak deresedik, de elűzte magától a rossz gondolatokat, mert az *Ünnepnapi Újság* legközelebbi számát kellett összeállítania.

Most is, amikor fekete tokos sétaboternyőjét kezébe vette (amely szerkezet még ritkaság volt Pesten, csupán az erzsébetvárosi plébánosnak volt ilyen), nem gondolt többé a maga külsejével, ellenben hirtelen dühroham fogta el, hogy összecsikorgatta a fogát, mert eszébe jutott egy Petőfi-szakállas, lingólengő-lengedező beszélyíró, aki vasalt pepita nadrágban és csokorra kötött, kék babos nyakkendőben pénzt csalt ki tőle az elmúlt hetekben foglalóul egy megírandó beszélyére, de az elbeszélést esze ágában sem volt megírni... Szortiment szerkesztő úr előtt felmerült a beszélyíró arcvonása, hegyesre pödört, festékes bajsza, közepén elválasztott frizurája („mint egy rőfössegédé” – gondolta magában), hamiskásan hunyorgató szeme és nagy ádámcsutkája, amely a széles, kemény gallérban mind az ideig, amíg Szortimenttől a kívánt pénzt meg nem kapta: szomszajosan járt le és fel.

A szerkesztő a látományra a levegőbe suhintott botesernyőjével:

– Gyerünk Ligetsarki felkeresésére! – dörmögte magában, és előre számba vette a gorombaságokat, amelyeket a többféle irodalmi egyesület beltagjának elmondhat.

Még a szürke galamb terhe alatt sem, amely a belvárosi torony óramutatóján helyet foglalt, nem mutatott többet az idő, mint délelőtt tíz órát, amikor Szortiment szerkesztő úr az ódon, belvárosi házból kilépett, amelynek első emeleti szobáiban bütykös lábú, kiült nadrágos munkatársak akkor kezdtek neki a munkának, hogy az *Ünnepnapi Újság* vasárnapra megjelenhessen. Hát hol is lehet ilyenkor a szédelgő beszélyíró megtalálni? A borbélynál, ahol ritkuló fürtjeit füle mellett előre kefélteti, hogy némi tisztességes ábrázatra tegyen szert? Vagy talán a kocsmában, ahol bizonyos kedvezményekben részesül, mert mindenféle magyarosan hangzó neveket talál ki a francia konyha szerint főzött ételeknek? Szortiment a kocsmá mellett döntött, miután ő maga ritkán járt a frizőrhöz.*

A kocsmában csak a pirossal és kézzel terített szobában nézett körül, miután tapasztalatból tudta, hogy az ő ismerősei csupán ezt a helyiséget kultiválják a vendéglőknek. A fehérrel is terített részekbe csak olyankor ülnek le a beszélyírók, amikor a hónap elsejének tájékán a kormánytól fizetésüket megkapják.

A kocsmá a „Hét Bagolyhoz” volt címezve, amely körülmény egyébként is bőszítette Szortiment urat, mert nyilvánvaló plágiumot* látott fennforogni. Az ő tudománya szerint a „Hét Bagoly” egy diák-kvartély neve volt, ahol Szendrey úr, Petőfi apósa, mindennap kifizetendő pénzcsekéért adott szállást nőtlen fiatalembereknek, míg ennek a sváb korcsmárosnak, aki vendéglőjét ugyancsak a „Hét Bagoly”-ról nevezte el: semmi köze sem volt a régi Szendrey úrhoz... Szortiment azt is tudta, hogy a vendéglős Budaörsről származott, és mint veres hajú borfiú kezdte pályáját, mégpedig Szepi néven.

– Parancsol valami gábelfrüstköt? – kérdezte most egy káposztaszagú hang az egyik sarokasztal mellett (ahonnan jó leshely ígérkezett a gyanútlan beszélyíró lepuffantására) a letelepülő Szortiment úrtól. A szerkesztő nem felelt, az volt a dühös gondja, hogy kellő biztonságba helyezze boternyőjét, valamint presbiteri kalapját azok elöl a tolvajok elöl, akiktől Pest minden vendéglője köztudomás szerint hemzseg, akik rendszerint egy lyukas kalapot hagynak hátra a fogasról leemelt jó kalap helyett. Az esernyő és a kalap a fogásra került, éppen Szortiment úr feje fölé – előbb a fejét kellett volna ellopni annak a vakmerőnek, aki kalapját áhítaná –, amikor a hetilapszerkesztő felvetette a fejét. Álmos, gyűrött, borotvátlan arcú pincérlegény állott előtte, aki nyilván korhely duhajokat szolgált ki az éjszaka, amely éjszakának a policáj vetett véget, miután hűvösre tette a részegeket, és a pincér féltében a kiürült söntésben aludt egy asztalra borulva... Szortiment a kialudt emberek fennsőbbiségével nézte végig az ázott legényt. – Adjon egy spejzcelit,* aztán majd meglátom! – felelt kedvetlenül.

– Parancsol sört, bort? – hangzott megint a bús hang, mint egy kortyondi nótának siralmas végzete a mellékutcából.

– Majd ha ettem! – felelt Szortiment, és úgy nézett a pincérlegényre, mintha azt többé nem is látná.

Inkább a kocsmaterepet vette szemügyre, hogy tájékozódást szerezzen arról, hogy mely íróktól és költőktől közlend beszélyeket és költeményeket lapja legközelebbi számában. Írók vagy költők azonban még egyetlen sem fedezett föl vöröskáposztaszínekkel és hamuszürke indulatokkal dagadozó szemével – későn kelnek ezek a haszontalanok –, ellenben felismerte az egyik asztalnál a kerületi kéményseprőt (persze civilben), aki arról volt híres, hogy egész

nap a kocsmákat látogatja, amíg legényei a belvárosi kürtöket kotorják. Vajon mit eszik és iszik ez a kocsmajárásban gyakorlott férfiú, aki nyilván azért is tartózkodik a helyiségben, hogy a szakácsnő panaszát átvegye a füstölgő kályha miatt?

A kerületi kéményseprő szalontüdőt evett, amelyet két kőkemény gombóccal és dupla porció* citrommal, peccsnyezsírral leöntve küldtek neki a konyhából. Ezt a szalontüdőt hívják pájslinak vagy savanyú tüdőnek is, különösen az olyan emberek szokták enni délelőtt a kocsmákban, akiknek a foguk bortól vásott, ugyanezért laskára vagy pedig kockára vágják a borjútüdőt, hogy a gyomor könnyen megemészthesse. Persze, disznótüdőből készítik az igazi pájslit – gondolta magában Szortiment szerkesztő úr, miközben valamely kifogást keresett arra nézve, hogy a kerületi kéményseprő kanállal eszi a savanyú tüdőt, és mellényzebből elővett penecilussal* vágott kenyérdarabkákat kever az étel levébe.

Szortiment szerkesztő úr gyomor bajára gondolt, és elfordította szemét a kéményseprő mesterről, amikor az a citromok levét nyomogatta az ételbe... Citromos ételt nem szabad ennie a szerkesztőnek.

De ebben a percben egy ragyogó ember jelent meg Szortiment úr előtt. A kocsmá főpincére volt ő, akit a népszerűség és a tekintély adójaképpen a vezetéknevén emlegettek. „Mózel úrnak” hívták, és nevét valóban megérdemelte. A legkülönb volt ő ama Tiltser, Petánovics, Klivényi urak között, akik a belvárosi fogadóknak a vendégek körül forgolódtak. Mózel úr olyan tündöklő arculattal jött a szerkesztő tiszteletére, mint egy kövér malac, amelyet az imént forráztak le a konyhában, hogy felesleges szörzetétől megszabadítsák. Frakkja szabásáról messziről látszott, hogy azt nem a zsidó utcájában vásárolta, hanem terjedelmes alakjához szabták azt. És a frakk zsebei nem duzzadtak a különböző pénztárcáktól, amelyeket a főpincérek a különböző bankok osztályozása szempontjából hordanak magukkal, mert a zsebek bélése szarvasbőrből volt, amely a frakk simulékonyságát nem rontja meg. A frakk szárnyai alatt láthatatlanul voltak elrejtve az aprópénznek való táskák, amelyekből a híres Mózel úr egyetlen fogással kivette a visszajáró pénzt, hogy a vendéget a késlekedéssel ne idegesítse. Mózel úr olyan volt, mint egy gyönyörű étlap, amelynek első oldalán szárnyasok, nyulak, vaddisznófők, fácánok, kövér fajok és ökörfejek vannak bokrétaiba rajzolva, a korgó gyomrú művész elképzelése szerint. Mózel úr mindig úgy mosolygott, mintha gyomor baj általában nem is volna a világon, és az embereknek csupán egyetlen vágyuk lehet az életben: kényelmesen asztalhoz kerülhetni a vendéglőben, és az étlap felsorolt ételeit végigenni. Mózel úr a szerkesztőnek kijáró tisztelettel lépett Szortiment úr asztalához, mintha egy életbe vágó szertartás elvégzéséhez készülődne...

– Ma nagyon sikerült a konyhánkon a pacal. Én is azt ettem. – Így szólt Mózel úr Szortiment úrhoz, holott az utóbbi éppen ebben az időpontban foglalkozott azzal a gondolattal, hogy a nyarat megint egy csehországi fürdőhelyen tölti, miután nincs drágább dolog a világon, mint a jó egészség.

– Pacal? – kérdezte rémülten Szortiment.

A főpincér csemcsegetve, sokat ígérően, korteskedve felelt: – Igen, savanyú pacal. Minden régi vendégünknek ezt adjuk ma – szólt, és csattintott a nyelvével.

Szortiment szerkesztő úr a kéményseprő mesterre nézett. Az éppen ebben a percben törölgette ki a pacalos tálkát egy zsebkész hegyére tűzött kenyérdarabkával, míg kanalával a maradékokat igyekezett összefogdosni.

– Hát, nem bánom, együnk tüdőt – mondta Szortiment bizonyos bágyadtsággal. Majd némi élénkséggel még hozzáfűzte: – Valami villásreggelit csak kell enni az embernek.

– És hozzá egy füles pohárban frissen csapolt kőbányai sert – tódította Mózel úr, és a hóna alatt tartott szalvétával veregetni kezdte az asztalt, mintha kiválóan meg lenne elégedve az eddigi eredménnyel.

Az iménti álmos pincér egy kosár kiflit és császárszemlyét hozott. A gyomorhajos szerkesztő azon kapta magát, hogy a legfőbb gondját az képezi, hogy a császárszemlyék közül melyik van pirosabban sütvé, mint a másik. Sőt a sós kiflik felé is pillantásokat vetett, holott sós étellel nem volt szabad táplálkoznia, végre mégis egy császárszemlyénél állapotodott meg, amelyet a kosár közepéről húzott elő zöld pecsétgyűrűs ujjával, mert ezt tartotta a legtisztábbnak valamennyi ujjja között.

Ám Mózel úr jött máris a megígért csemegével, és messziről mosolygott Szortiment szerkesztőre, mintha kriszkindlit* hozna. A Mózel úr egyik kezében volt a savanyútüdős tál, barna lével leöntve, amely lé bizonyosan a legfinomabb marhagerincek vagy disznókarajok alól került ki. A gombóc sertés májával volt gyúrva, de zöltség is volt benne, hogy ágyúgolyó keménységével meg ne ártson a legkényesebb gyomornak sem. A tálka szélére felhasított végű citromszeletek voltak függesztve, mégpedig három szelet, eggyel több, mint a kerületi kéményseprő tálkáján (amit az nyomban észre is vett).

– A legutolsó porciót tudtam elhozni – rebegette Mózel úr. – Ez főtt meg legjobban a lábas fenekén. Pedig most izent a gvárdián* a ferenci barátoktól, hogy savanyú tüdőt tegyünk félre a részére.

És mint valami csodatevő orvosságot terítette Szortiment úr elé az ételes tálát, valamint a másik kezében tartott pohár sört, amely ragyogni látszott a késő őszi napsütésben, amely a Ferenciek teréről beandikált. Sárgán, zamatosan, komlóillattal és fehér papírgallérban mutatkozott a sörös pohár, hogy a haldokló is kinyújthatta volna utána a kezét, míg Szortimentünk lehetőleg távol tartva magától a halál gondolatát, már csak azért is, mert lapjának vasárnap meg kell jelenni... Szortiment villájával megkavargatta a pecsenyészirt a tálban, és igyekezett valamely kellemes dologgal elfoglalni a gondolatait, nem szédelő beszélyírókkal, sem az utcasarkokon látható, szemérmetlen állatokkal. Így arra gondolt, hogy fiatalember korában, amikor olyan éhesen jött Pestre egy felvidéki faluból, mint valami úzott farkaskölyök: néhány hatoskával a zsebében ugyancsak savanyú tüdőt ebédelt egy bolthajtásos, füstös, belvárosi kocsmában, amelynek a vendégei sokkal kövérebb emberek voltak, mint ő. Mintha a kocsmárosnak az lett volna az ambíciója, hogy minden valamirevaló kövér embert összeszedjen a városban, és azokat eleven reklámként a saját kocsmájában elhelyezze. Bikanyakú, bivalytekintetű, mészáros kinézésű úriemberek ültek valaha abban a régi kocsmában, és irigykedve nézegettek egymás tányérjába, mint akár az ő tányérjába most a kéményseprőmester nézeget... Azoknak a régi kocsmá vendégeknél többnyire hurka alakjában dagadt a nyakuk hátul a gallérjukból, és a fejük búbja izzadni kezdett a paprikás, borsos, fokhagymás ételektől, az arcuk olyan színű lett, mint a cserépedény, amely sokáig állott a tűz felett, és étkezésüket csak annyi időre hagyták abba, amíg kabátjukról vagy mellényükről letisztogatták a vízzel megnedvesített szalvétával a levelek és mártások maradékait. Mert csak a legtapasztaltabb vendégnek jutott eszébe, hogy a habzsolás helyett előbb az asztalkendőt kösse a nyakába, mint a borbély szokta borotválás előtt a maga lepedőjét. És miután Szortiment szerkesztőnek ezek a régi, gusztusos kocsmavendégek eszébe jutottak, körülnézett a kocsmahelyiségben, hogy valahol nem találhatna-e egy oly vendéget,

aki ama régi étvágygerjesztő módon falatozik, akinek példáját követve elfelejthetné minden gyomorbját és átkozott lapszerkesztői életét.

Talált is valakit a tekintetével, aki hasonlatos volt egy régivilágbeli kocsmavendéghez, de hajh, ez a vendég nem savanyú pacalt rendelt magának, hanem „tányérhúst”, miután már az óramutató a XI-es felé baktatott.

Ki volt az a vendég, aki a „tányérhúst” rendelte?

Szortiment körülbelül mindenkit ismert a Belvárosban, ráeszmélt tehát a Párizsi utcai suszterre is, aki mindig csak azt nézegette a kalendáriumban, hogy mikor következnek azok a napok, amikor a magyarok nemzeti ünnepeiket szokták tartani. Természetesen Szent István királyunkat tartotta a legnagyobb becsületben a Párizsi utcai suszter, mert ezen a napon minden valamirevaló úriember díszruhájába öltözködik, és a díszruhájához megfelelő lábtyút von fel. (A királykoronázás évfordulóját is számon tartotta suszterünk, de csizma szempontjából nem rajongott érte úgy, mint István napjáért.) Sodrott, deres bajuszú, természetes céhmester külsejű ember volt a Párizsi utcai suszter, aki mindig olyan komolyan nézett maga elé, mintha valamely bárónak a lábáról kellene mértéket vennie (természetesen papír szalagocskákkal), a két tenyerét gyakran összedörzsölgette, mintha kézfogásra készülődne valamely rangbeli szeretőjével. A Párizsi utcai suszter igen rendben levő dolognak tartotta (alig észrevehetőleg biccentett a fejével), amikor az álmos pincér egy akkora darab csontos marhahúst tett elébe, hogy Szortiment megbánta, miért esett haragba a gyűrött gentlemannel, akit külseje miatt a földkerekségen máshol nem alkalmazhatnak, mint a „Hét Bagoly” pincéjében. Különben sem ízlett neki a ferenci barátok gvardiánja elől elfogyasztott savanyú tüdő, mert lelkiismereti kételyei támadtak, hogy vajon joga volt-e ehhez a cselekedethez. A gombócok pláne nehezen mentek le a nyeldeklojén, és úgy érezte, hogy nehéz emésztést fognak okozni. Azt álmodja példának okáért, hogy az *Ünnepnapi Újság* soha többé az életben nem jelenik meg.

Minden figyelmét tehát a Párizsi utcai suszter étkezésére fordította, és átkozta magában a kerületi kéményseprőt, aki fogvájóval a szájában már vette is kalapját és sokráncú köpönyegét.

A hús: valóban derék hús volt. Ingyencek álmodnak ilyen marhahúsokról, amikor a déli harangszót elmulasztották megszokott kocsmáikban, és az étlapon kitörölve látják a főtt marhahúst, mintha a pincér ceruzája örökre számúzta volna az élők sorából. Szortiment úr irigykedő szemével (mert hiszen a szeme néha bevallá igaz természetét) különbözőképpen mustrálgatta a húskoloncot, amely reggel óta porhanyóssá főtt a konyhán. Lehetett a húson a marhának olyan része is, amelyet a vendégfogadók látogatói „spitz”-nek* neveznek, viszont a hatalmas csont, amely koronaként emelkedett ki a húsbálványból, azt bizonyította, hogy a marhahúsoknak egyik királyát sikerült megkaparintania a Párizsi utcai suszternek a szakácsnő hűtlensége folytán. (Nyilván papuccsal kedveskedett a nőnek a lábtyúgyáros.) Szortiment látta azokat a zsigereket, zsíros izmokat és faggyúmaradványokat, amelyek párologva, étvágygerjesztően csüngtek le a csontról, és a maga fogai alá képzelte őket. Ezeknek a zsiradékoknak még az ő odvas fogai is örvendeznének, holott a zsíros ételektől is el volt tiltva az orvos rendelkezéséből.

És a suszter, meg kell adni, tudta a módját, hogyan kell az ilyen királyi koncot elfogyasztani, ha véletlenül hozzájut a vendég.

Mindenekelőtt szalvétát tett a nyakába, amelyet a gallérja mögött csokorra megkötött. A sőt, paprikát, sőt a mustárosüveget is keze ügyébe kerítette, habár látszólag ez utóbbira nemigen lehet szüksége ama tálnyi ecetes torma miatt, amelyet az álmos pincér a marhahús mellé szolgáltat. Hát a sóval nem is takarékoskodott a Párizsi utcai suszter. Megsózta elsősorban a húskölöncöt félig befödő zöldségműveket, külön figyelmet szentelve a levesben főtt krumplinak, sárgarépáknak, zellereknek és kelkáposzta gerezdeknek, amelyeknek a háromlábú székecskéiken üldögélő vargák mindig lelkes hívei voltak. Megsózta a húst, mialatt megfordította, hogy alulról is szemügyre vehesse éhes szemeivel, mint ahogy egy nőszemélyt szokás megnézni tetőtől talpig. És megsózta az ecetes tormát is.

– Hm – gondolta magában Szortiment úr, és eltolta magától a félig elfogyasztott ételt. – Ez a suszter sokkal nagyobb gazember, mint hittem volna...

Mire a suszter a bal kezébe kapva a villát, beledöfte azt a húsba, hogy szinte fröccsent, majd késével apró darabokra kezdi vagdalni a húst. Szortiment úr már készen is volt a tervével. Még csak azt várta, hogy a suszter megkóstolja a húst, és ítéljen arckifejezéséből... Ám a suszter váratlanul a kanalat vette, és megmártotta a tálban maradt levesben. Szörpölte a forró levest, amely nyilván égette a száját, de újra és újra a levesnek látott (miután egy késhegynyi paprikát szórt bele), szemét lehunyta a fájdalomtól vagy gyönyörűségtől... Szortiment úr most már nem habozott tovább, eszébe jutott egy agglegény barátja, egy nyugalmazott bíró, aki esernyőjére támaszkodva foghegyről nézi a világot, és az a filozófiai álláspontja, hogy az a miénk, amit megeszünk. Szortiment úr azt gondolta magában, hogy a bíró is helyeselni fogja mostan következő cselekedetét...

– Mózel – kezdte a szerkesztő megfontolt hangon, amikor a főpincér aggodalmas fejcsóválását látta az ételmaradék fölött –, Mózel, volna odakünn a konyhában egy gyermekökölnyi nagyságú csontocska, valami hús maradékkal, mert a húst már előzőleg lemetszették róla?

– Természetesen: van! – felelt Mózel felragyogva. – Ha nincs, majd csinálunk.

A szerkesztő a kezével is magyarázott:

– Tudja, kicsi legyen, de finom, gusztusos, helyes, hogy attól az ember még rendesen ebédelhessen is.

Mózel bólintott, és lötyögős nadrágszárait, melyeket minden éjszakára bizonyára a szalvétaprésbe zárt: a konyha felé indította. Szortiment úr fél szemmel a Párizsi utcai susztert leste. Az pedig most nyúlt a kés hegyével az ecetes tormába, és egy kisebb boglyával vévén a bőséges tormából, egy kiválasztott – félig zsíros, félig inas – húsdarabra helyezvén azt, a húst a villával a kés lapján balanszírozatva* szájába vette, és állkapcsával csak egyetlen, de annál meglegedettebb mozdulatot tett, mintha malomkő mozdult volna a szájában, és már kése megint az ecetes torma felé közelgett, mire baljával kenyeret tört, amelyet az asztalhoz szorított.

Ám közelgett is már Mózel a kettős tányérra helyezett húsos csonttal. Hm, a Párizsi utcai suszteré szebb volt, nyilván ő jött elsőnek – gondolta magában a szerkesztő, miután a keskeny zsírréteggel, mint tollbokkrétával díszített húst szemügyre vette...

– Ki a mészárosuk? – kérdezte szórakozottan.

– A Dubovetz a Lipót utcából.

...Mielőtt a szerkesztő a megfelelő szertartásokat megkezdte volna a hús elfogyasztása körül: hirtelen Mózelre pillantott, aki szinte imádkozó állásban várakozott a szerkesztő bal oldalán.

– No – kérdezte Szortiment, visszavonván kinyújtott kését a sótartó felől. – Talán csak nem bánta meg, hogy ezt a húst hozta a konyhájából?

Mózel nagyot sóhajtott:

– Ha az apám élne, és eljönne a „Hét Bagoly”-ba: neki sem adhatnék jobb villásreggelit, mint szerkesztő úrnak. Szegény öregúr azonban nem jöhet el, a váci temetőben fekszik, mert valamely gazember, bizonyos Kupriczki, beleugratta, hogy tudományát arra használná fel, miként lehet hamis ötforintosokat gyártani... Apám ugyanis fotográfussegéd volt Ellinger tanár úrnál.

– No, és sikerült az ötforintos? – kérdezte fogát szívogatva Szortiment.

– Csak egyetlen ötflórest tudtak csinálni, a policáj már hoppon vette őket, és a bírók tíz esztendőre ítélték az apámat – egy nyomorult ötflóres miatt, amellyel néha részeg gavallérok a szivarjukra szoktak rágyújtani. Öt flór! – tette hozzá szünetet tartván Mózel úr, és önkéntelenül frakkja szárnya alá nyúlt, hogy megzörgesse az ottan rejtőző aprópénzes táskát.

A szerkesztő maga is az ötforintos bankóra gondolt, amelyen meztelen mitológiai emberek, ásók, kapák, gereblyék mutatkoztak a zöld mezőben. A szerkesztő ilyen ötforintossal szokott a versekért és beszélyekért fizetni – a pénzt otthon tartogatta az íróasztala fiókjában, szépen egymás mellé lapítva a bankókat egy szakácskönyvbe, amelyet Rézi néni írt. Igen, ebből a szakácskönyvből csalt ki Ligetsarki beszélyére két darab ötforintos bankjegyet, de a beszélyeket még mindig „hozza”... E gondolatra megint csak elborult a kedve, hogy a húsról azt kezdte észrevenni, hogy az „szálkás”, szóval nem az igazi, semmi esetre sem olyan, mint a Párizsi utcai suszteré, aki éppen ebben a percben tartott étkezése amaz időpontjánál, amikor a maradékokat kezdte összeszedgetni a tányérból és a tálból, hol kanállal merítvén ki a maradék leveskét a kenyérdarabkával összekormányzott zöldségekkel, hol meg késével elfogdosva egy húscsapatot, amely késén himbálódzva vonult a szörcsögésre nyitott száj felé. Azt mondják, hogy tulajdonképpen ezek az ételmaradékok hizlalják valóban az embert. – Milyen nagyszerű lehetett az a hús, amelynek még roncsait is ilyen passzióval* fogyasztotta a Párizsi utcai suszter.

– Bizony nem ér meg tíz esztendőt öt forint – mormogta minden meggyőződés nélkül a szerkesztő, mert hiúságának hízelgett, hogy a főpincér az ő asztala mellett tartózkodik, bár mások is vannak a helyiségben.

Mózel úr felelt:

– Hiszen a tíz esztendő nem volna olyan nagy baj, úgy sem ült le belőle az öregúr többet, mint hármát, mert időközben tüdőbetegséget kapott, és meghalt. De maradt itt egy lány, egy mostohalány, akivel nem tudunk mit sem csinálni, sem én, sem a feleségem. Már huszadik esztendejében van. Volt már kalapos, volt már trafikos, volt már házivarrónő... De ő Simli Mariska szeretne lenni. Bolond, kérem, tisztára bolond.

– Simli Mariska? – horkant fel Szortiment szerkesztő úr.

– No igen – szólt engesztelő hangon Mózel úr –, mint az a költő, aki papi reverendába öltözve járja be az országot. Cilinderkalap van a rövidre vágott hajján. Nem tetszik hinni, hogy egy bolond nő hány másik nőt tud megbolondítani. Böske, mióta megismerkedett Simli Mariskával, egész nap verseket ír, és a szerkesztő úrral szeretne megismerkedni...

Bár Szortiment úr nagy érdeklődéssel és megfelelő gunyorú mosollyal hallgatta a főpincér előadását, most hirtelen másfelé összpontosította figyelmét... valami olyan eseményre, amelyet véleménye szerint nem mindennap lehet látni. A Párizsi utcai suszter talált ki valamit, ami darab időre lepipálta az összes Simli Mariskákat. A suszter észrevette, hogy a maradék csont voltaképpen két darabból áll, mint akár az emberek könyöke, amely csontokat izmok és inak fűznek össze. A suszter két markába kapta a csontot, és bizonyos erőfeszítéssel eltörte azt, akkor aztán villát, kést, kanalat elsöpörve maga mellől: rágni kezdte a fogával a csontot, mégpedig olyanformán, hogy még a haldokló is visszamaradt volna e világban arra az időre, amíg a suszter a csontok lerágásával elkészül. Meg kell adni, hatalmasan dolgoztak a fogai, húzta, szívta, szopogatta, körmeivel farigcsálta a csontot, hogy Szortiment úrnak nyomban elment a kedve a húsevéstől: csontot szeretett volna enni ő is, bár többé nem bízott úgy fogaiában, mint hajdanában...

A végzet ellenben úgy döntött, hogy ezen a napon – késő ősze járt – Szortiment szerkesztő úr is csontot egyen, mert úgy érezte, hogy gyomorbaját ezzel az eledellel kúrálhatja. Történt ugyanis, hogy a nyápic fűzőcsináló, akinek a Ferenciek terén van az üzlete a viaszbabákkal és más látványosságokkal, amelyek a nőket megállítani szokták, a fűzőkészítő darab időre odahagyta a halcsontokat, pántokat, kapcsokat, rézlemezeket, amelyek azt szolgálták, hogy Pesten minden nő lehetőleg olyan karcsú legyen, mint Erzsébet királyné. A fűzőkészítő a „Hét Bagoly”-hoz címezett kocsmá söntésébe belépve, Mózelnél, az elősiető főpincérmél a következő hallatlan megrendelést tette:

– Álomban az éjszaka velős csontot ettem apró pirított zsemlyeszeletekkel, valamint paradicsomsalátával. Vajon volna részemre a valóságban is egy velős csont a konyhán?

Szortiment úr kimeresztette a szemét erre a vakmerőségre, hogy valaki azzal a nessel hagyja oda jól menő üzletét, valamint a fűzőket próbálgató hölgyeket, hogy velős csontot menjen enni a kocsmába... Sőt a Párizsi utcai suszter is, mintha szünetet tartott volna a csontrágásban, pedig az ilyesmit nem lehet egykönnyen abbahagyni. Csak Mózel úr, a főpincér nem csodálkozott. Kerek hasát, amelyet emlékpénzes óralánc védelmezett, jókedvűen vitte a konyha felé, mintha várva várt vendég érkezett volna a házba. És rövid néhány pillanat múlva valóban visszatért egy párolgó tállal, amelynél szebbet a szakácskönyvek rajzolói sem tudtak pingálni, és a tálat a szerencsés feltaláló büszke mosolyával helyezte a beteges fűzőkészítő elé. „Mért nem adja Simli Böskét a fűzőshöz?” – gondolta magában elégedetlenül Szortiment szerkesztő úr.

A főpincér azonban a fűzőkészítő asztalánál maradt, és megvárta a bekövetkezendő szertartást. A fűzőkészítő késével lenyesegette a velős csonton látható maradékokat, és miután azokat megborsozta, megpaprikázta és megsózta: apránként a szájába rakosgatta, de ezenközben egy pillanatra sem vette le szemét a velős csonttól, mintha az elfutamodni akarna tőle. Sőt fejét jobbra-balra hajlítgatva, bekukucskált a velős csont belsejébe, mintha kulcslyukon kémlelné valami gyönyörűséges látványosságot. „Hogy vigyorog az ipse” – gondolta magában váratlan felindulással Szortiment, és eltolta a tálat, a tányért, az evőeszközöket, mint aki váratlanul megharagudott az egész világra.

A fűzőkészítő pedig ezalatt, az egész vendégség élénk figyelése mellett, a bal kezébe vette a velős csontot, és a jobb kezét ökölbe szorítva, a bal kéz csuklójára ütött. Az ütésre a csontból velőhurkák zuhantak ki a forró tányérra, oly bőségesen, mintha ez lett volna a legderekasabb csont, amely e napon Pesten kimérésre került... De a fűzőcsináló nem volt meglegedve a zsákmánnyal, mert szemtelen ember volt – még átkukucskált az üres csonton (mintha Szortiment urat fixírozta* volna), és a villát beledugva a csőbe: kétszer-háromszor megforgatta a csont belsejében, mire valóban előkerültek némi velőmaradékok.

Szortiment úr többre nem volt kíváncsi, féloldalvást háttal fordított a fűzőkészítőnek, és a könyökére támaszkodott, mint valami betyár a csárdában.

– Főpincér, sert innék! – kiáltotta, hogy megzavarja Mózel urat, aki együtt lelkendezett a fűzőkészítővel a velős csont váratlan tartalma felett, és igyekezett úgy rendezni az asztalon a sótartókat, paprikatartókat, hogy azok a vendég keze ügyébe legyenek, mert a napvilágra került marhavelő hamarosan kihűl. De Szortiment hangjára megfordult Mózel úr, és vékony bőrű pincércipőiben a szerkesztő asztalához lejtett...

– Sört parancsol? – kérdezte, de az elkomorodott Szortiment nem is felelt, csak mogorván intett.

Mire Mózel visszatért a söröspohárral: Szortiment úr némileg megenyhült, észrevette ugyanis, hogy a fűzőkészítő nem tudja a módját a velős csont elfogyasztásának, nagy karéj kenyerekre keni rá a velőt, mint akár a vajot, holott a velőt apró, egyharapásnyira alkalmas kenyérszeletekre kell helyezni. Azonkívül forrón párolgó húslevest sem látott a járatlan vendég előtt, pedig a napvilágra hozott velőt nyomban forró húslébe kell helyezni...

– Azt hiszem, én is ennék egy velős csontot – mondta most váratlanul a szerkesztő, amikor a főpincér letette elébe a söröspoharat. Mózel olyan fürgeséggel, amilyen csak uraságaikat szerető inasoknál tapasztalható: futamodott a kívánság teljesítésére, röpiült vastag természetével, és a szalvétájával messziről integetett a konyha felé. Verejtékcseppek gyöngyöztek szőke, kopasz homlokán, amikor egy kétszer akkora csonttal megérkezett, amilyen a fűzőkészítőé volt, amellyel nem tudott kellően elbánni. Mózel forró húslevest is hozott a csonthoz, és pirított császárszemlye szeleteket, amelyek valóban egy harapásra voltak szánva. Szortiment úr diadalmasan nézett körül a „Hét Bagoly” söntésében, mert valóban az egész vendégség tisztelettel tekintett rá. A szalvétát újra felkötötte a nyakába, és vállveregető hangon így szólott a homlokát törölgető főpincérhez:

– Nem bánom... Délután, a hivatalos órák alatt, amikor irodámban tartózkodom: küldje fel hozzám azt a Simli Mariskát...

– Csak Böske, könyörgöm – lelkenedett Mózel úr.

– Majd megvizsgáljuk, konyít-e valamit a versíráshoz. Én azonban szeretném látni, hogy valódi szegedi paprikájuk van-e, mielőtt a paprikához hozzányúlnék... Beteg ember vagyok.

Mózel újabb vágatásba kezdett, amelynek eredményeképpen a konyhából visszaérkezett azzal a paprikásbödönnel, amelyről Szortiment úr meggyőződhetett, hogy a paprika valóban Szegedre való.

Szortiment úr délután, az irodai órák alatt, rendszerint meleg, szappanos vízben áztatgatta a lábait ama sok lótás-futás után, amelyet napközben elkövetett. Ugyanezt tette most, és most a tintapecsétes, keskeny lábú, nőiesen kicsiny íróasztal mellett üldögélve, kényelmesen elhelyezte fájó lábait a meleg vízben, és munkatársai szorgalmasan közreműködtek körülötte. Vacsok, egy hízott hörcsög formájú emberke az *Egyveleg*-rovatot állítgatta össze, és olyan híreket nyirbálván össze, amelyek harmincemeletes amerikai házokról szólnak. De szerette esztendőnkint közölni olvasóival azt is, hogy jelenleg melyik a legmagasabb torony a világon. Murócski, egy női szabóhoz hasonlatos férfiú a rejtvényrovattal foglalkozott, lóugrás szerint vagy pedig képekben. Életunt ember volt, neje elhagyta, és alig várta az estét, hogy valamely külvárosi kiskocsmában magányosan üldögélhessen egy asztal mellett. Bosnyák, az egykori gyalogsági kapitány, aki igen kis fizetése mellett titkon „villát” épített a főváros határában, korhelypiros arcú volt, de ezt még szolgálati éve alatt szerezte, mert civil korában egyetlen korty bort nem engedett le a torkán... Mindig a hadseregről írt, mintha a monarchia valamennyi ezredét végigszolgált volna. És itt ült egy sokfőkű asztal mellett centiméterrel és tollal a kezében Palotai úr, egy púpos, görbedt, vállban, derékban elhibázott ember, mint valami rosszul nőtt fa, aki az *Ünnepnapi Újság* képeinek volt a tervezője. Nagyon szeretett olyan képeket közölni, amelyeket külföldi újságokból kellett kirajzolni. A tollak percegtek, és a porzó recsegett a papirosok felett, amelyekkel a beírt oldalakat behintették az írók. Szortiment szerkesztő úr az életén gondolkozott, ami pedig ritkán volt szokása...

Az ajtó felnyílt, és piros kalapos kisasszony nyomakodott be.

Lárma és élénkség tódult be az ajtón a külvilágból a barna, egyébként jelentéktelen kisasszonnyal. Nem volt papi ruhában, ellenben olcsó mosó ruhában, amelyre denevérköpenyét vetett. A sötét kesztyű ujjai már sokszor megsebesülhettek, mert sokszor kellett őket javítani. A füle mellett huncutkája volt a hölgynek...

– Engem ide küldtek, hogy itt pesztonkára* van szükség – mondá vidor nevetéssel a piros kalapos leány, és a küszöbön megállott.

Az öreg munkatársak hirtelen felkapták a fejüket, és felvidámodva néztek a jelenségre. De mikor észrevették Szortiment úr elkomorodó arcát: maguk is mogorvák lettek, és egykedvűséget színleltek, de annál jobban kinyitották a fülüket.

– Kicsoda ön? – kérdezte asztala mellől a szerkesztő, de abbahagyta az állandó csobogást, amelyet valószínűleg munkatársai mulattatására rendezett az asztal alatt, miközben

a jobb lábával a bal lábát dörzsölgette a meleg vízben. (Némely szerkesztők ilyen mulatságos dolgokkal honorálják munkatársaik ügybuzgalmát.)

A kisasszony előrelépett:

– Én vagyok a Böske. Azt mondták nekem, hogy ezentúl én leszek a szerkesztőségi pesztonka...

Szortiment végignézett a leányon, aztán a tekintély és a fizetésemelésnek is megfelelő humor kedvéért némileg erőszakolt hangon megszólalt:

– Vacsok úr, szüksége van magának pesztonkára?

A kérdező *Egyveleg*-szerkesztő kurta kezeivel védekezőleg integetett, de még szóhoz sem jutott, mikor a leányzó, úgy, amint volt, denevérköpönyegben és piros kalapban az újságpapírossal kitömött karosszékekben üldögélő Vacsok úr ölébe penderedett, és átfogta a hörcsögös nyakat. Rábeszélő, fulladozó, megállíthatatlan hangon így beszélt:

– De igen, mondja, hogy szüksége van pesztonkára, mert nekem az életem függ attól, hogy az *Ünnepnapi Újság* munkatársa lehessenek. A gyámom egy főpincér, aki a keresetét éjszakánként kártyabarlangokba hordja; a mostohaanyám mosónő, aki a kvártélyosokra mos, és engem küld a szennyes ruhákért... Mi lehetnék más, mint magának a pesztonkája, amikor úgylis költői hivatást érzek magamban?

Vacsok úrnak, az *Egyveleg*-szerkesztőnek még felelni sem volt ideje, amikor a szerkesztő a nőies íróasztal mellől újra megszólalt, de mintha valami keserűség is érezhető lett volna a hangjában:

– No, most menjünk sorban. Murócski úr, rejtvények nagymestere, akinek nincs megfeythetetlen rejtvény a világon: mit szólna e pesztonkához? Bosnyák százados úr, katonai munkatársunk: kell-e önt néha tisztába tenni az új pesztonkának? Palotai úr? Csak bátran mondja meg, hogy a képmagyarázatokat már nem bírja egymaga, segítségre van szüksége.

Mialatt Szortiment szerkesztő úr beszélt, a váratlan kisasszony az említett uraknak ölében nyomban elhelyezkedett, és szőrös nyakukat megsimogatta...

– Igen, igen, szükségük van pesztonkára! – súgta, kiáltotta, hízelegte az említett urak fülébe, hogy denevérszárnyai röpködni látszottak. S ebben a percben megnyílt az ajtó, mintha valami mindennapi látogató jönne, és Ligetsarki, a szédelgő beszélyíró lengedezett be, mintha éppen róla volna szó, mint akár a színpadon.

A szerkesztő hangja a női íróasztal mellől tompán hangzott:

– Végre megérkezett az, aki voltaképpen hivatott dönteni arról, hogy Böske kisasszonyt alkalmazzuk-e a szerkesztőség pesztonkájának, vagy pedig valamely idősebb hölgyet válasszunk?

A beszélyíró zavarodottan nézett körül, végre a lelkendező hölgyre vetette a tekintetét. A hölgy eksztázisban kiáltozott:

– Ligetsarki, maga nem mondhatja, hogy legyek mosónő, mint az anyám. Maga a legnemesebb lélek Magyarországon, már régen ismerem felülmúlhatatlan műveit. Ó, hányszor írtam magának névtelenül dicsérő levelet beszélyei megjelenései után!

A beszélyíró a szerkesztőre nézett, és várta Szortiment intézkedését. Szortiment pedig kacagó, kemény hangon így szólott:

– Ligetsarki, legutóbbi beszélyedért még tartozom neked. A pénz itt van. Szeretném, ha a kisasszonyt alaposan kikérdeznéd célja, múltja, szándéka felől, mielőtt felvenném őt a szerkesztőség pesztonkájának. Ajánlanám erre a célra a Ferenciek terén levő cukrászdát.

A beszélyíró, aki legfeljebb arra volt elkészülve, hogy az indulatos Szortiment szerkesztő úr legurítja őt a lépcsőn, átvette az ötforintosát, karját nyújtotta a kisasszonynak...

– Várjon még, kedves szerzőm – mondta a jövődöbéli szerkesztőségi pesztonka. – A szerkesztő úr ölébe még nem ültem...

– Felesleges – felelt Szortiment úr, és újra dörzsölni kezdte a lábát, de most már a bal lábát a jobbal. Jóindulatú, lemosolygó, vállveregető pillantást vetett öreg munkatársaira, akik hirtelenében nem tudták, hogy a főnök kiengesztelése végett a tintába dugják-e az orrukat?

Ki tudná mindezek után magyarázatát adni annak, hogy Szortiment, az *Ünnepnapi Újság* szerkesztője miért öltözött földszinti szobácskájában éjfélkor frakkba, mintha bálba készülődne, és ugyancsak miért lötte magát szíven ezen az éjszakán, mikor előző napon látszólagosan minden kedvére történt?

(1926)